03.10.2016

TyV(att)eduskunta.fi

HE 134/2016 vp

Harmaan talouden torjunnan resurssit

Etelä-Suomen aluehallintoviraston työsuojelun vastuualueelta on pyydetty asiantuntijalausuntoa harmaan talouden torjunnan resursseista. Vastuualue esittää lausuntonaan seuraavaa:

Työsuojeluhallinnolle osoitetut resurssit työsuojelun valvontaan ovat viime vuosien aikana vähentyneet. Niitä ollaan vuoden 2017 talousarvioesityksessä edelleen vähentämässä. Vallitseva kehityssuunta tulee heikentämään työsuojelun valvontaa merkittävästi kautta koko maan kaikilla valvonnan osa-alueilla.

Työelämään liittyvät muutokset näkyvät valitettavasti myös lisääntyneenä valvontatarpeena. Työelämä pirstaloituu ja kansainvälistyy, mikä näkyy tietämättömyytenä työsuojelulainsäädännöstä, työntekijöiden kuormittumisena ja räikeimmissä tapauksissa jopa rikollisena toimintana. Työsuojeluvalvonnalla vaikutetaan työssä jaksamiseen sekä terveisiin työmarkkinoihin niin työnantajien, yrittäjien kuin työntekijöidenkin näkökulmasta.

Etelä-Suomen aluehallintoviraston työsuojelun vastuualue on kyennyt hoitamaan vuoden 2016 työsuojelun valvonnan kohtuullisesti, vaikka edellisen hallituksen myöntämä 1,3 miljoonan määräaikainen lisäresurssi harmaan talouden torjuntaan vähennettiin toimintamäärärahoista. Tämä on ollut mahdollista, koska vastuualueen käytössä on ollut vuosilta 2012 ja 2013 kertyneitä siirtomäärärahoja. Määräaikainen lisäresurssi oli osoitettu harmaan talouden torjuntaan ja sillä palkattiin työsuojelun vastuualueelle 15 tilaajavastuutarkastajaa ja 1 ulkomaalaistarkastaja

Sosiaali- ja terveysministeriön työsuojeluosasto on laatinut suunnitelman siitä, miten valvonnan resurssit kohdennetaan jatkossa. Ministeriön tavoitteena on ollut säilyttää harmaan talouden valvonta nykytasossaan vähentyneistä määrärahoista huolimatta, koska harmaan talouden torjunta on hallitusohjelmassa painoalueena. Tämän tarkoittaa sitä, että muilta työsuojelun vastuualueilta siirretään resursseja Etelä-Suomen aluehallintoviraston työsuojelun vastuualueelle, jolloin koko työsuojeluhallinnon käytössä olevat resurssit vastaisivat paremmin työelämän volyymeja alueellisesti. Tämä aiheuttaa kuitenkin pienillä vastuualueilla ongelmia ylläpitää riittävän monipuolista työsuojelun valvonnan osaamista.

Harmaan talouden torjuntaan osoitetut valvontaresurssit ovat Suomessa pääosin sijoitettu Etelä-Suomen aluehallintoviraston työsuojelun vastuualueelle.

Postiosoite PL 110, 00521 Helsinki
Käyntiosoite Ratapihantie 9, 00520 Helsinki
Puhelin 0295 016 000
tyosuojelu.etela@avi.fi
www.tyosuojelu.fi

Työsuojelun vastuualueella on 27 tarkastajaa, jotka valvovat ns. tilaajavastuulakia koko maan alueella. Näiden lisäksi vastuualueella on 6 ulkomaalaistarkastajaa, joiden tehtävänä on valvoa osaltaan ulkomaalaislakia ja lakia lähetetyistä työntekijöistä. Ulkomaalaisvalvontaan varatut resurssit ovat olleet täysin riittämättömät ja vastuualue on joutunut vahvistamaan ulkomaalaisvalvontaa ottamalla valvontaresursseja muusta työsuojelun valvonnasta. Ulkomaalaisvalvontaa tekee kaikkiaan 11 tarkastajaa.

Tilaajavastuutarkastajien ja ulkomaalaistarkastajien lisäksi harmaan talouden valvontaa tehdään työsuhde- ja työolosuhde tarkastajien toimesta toimialakohtaisesti. Esimerkiksi rakennusalan tarkastuksista osa keskittyy työntekijäluetteloiden sekä henkilötunniste- ja veronumerovalvontaan, joka on osa työsuojeluviranomaiselle kuuluvasta harmaan talouden valvonnasta. Valvonnalla ja siihen liittyvällä viranomaisyhteistyöllä on saatu rakennusalalla merkittäviä tuloksia harmaan talouden kitkemiseksi.

Harmaan talouden torjuntaa toteutetaan pääosin työpaikoille suunnatuin tarkastuksin. Valvontakohteet valikoituvat riskiperusteisesti. Vuoden 2017 aikana työsuojeluviranomaisen tiedonsaantioikeudet laajenevat, joka tulee tehostamaan valvonnan suuntaamista mm. verohallinnolta saatavien velvoitteidenhoitoselvitysten avulla. Niiden tehokas hyödyntäminen edellyttää vastuualueelta uudenlaista osaamista. Myös valvonnan suuntaaminen entistä osuvammin saatavien tietojen avulla sellaisiin valvontakohteisiin, joissa todennäköisemmin laiminlyöntejä esiintyy, tulee lisäämään tarkastajien työmäärää määrättävien laiminlyöntimaksujen muodossa. Kasvavat vaatimukset viranomaisyhteistyön kehittämiseksi vaativat myös valvontaan osoitettavien resurssien käyttöä. Siten nykyisillä resursseilla ei voida ylläpitää samaa valvonnan tasoa määrällisesti kuin aiemmin. Myös tietotekniikkaan liittyvät muutokset vaativat investointeja, joihin työsuojeluhallinnolle ei ole osoitettu erillistä resurssia.

Työsuojelun vastuualueen käsityksen mukaan vuodelle 2017 osoitetuilla resursseilla ei kyetä ylläpitämään harmaan talouden torjuntaa nykyisellä tasolla ja tilanne tulee heikkenemään oleellisesti. Edes työsuojeluosaston suunnitelmat resurssien tasaamiseksi eivät ratkaise ongelmaa, koska resursseja siirretään Etelä-Suomen aluehallintoviraston työsuojelun vastuualueen käyttöön luonnollisen poistuman määräämin ehdoin.

Johtaja Kaarina Myyri-Partanen

Ylitarkastaja Harri Patrikainen